

Sygn. akt III AUa 491/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 28 stycznia 2015 r.

Sąd Apelacyjny w Poznaniu, III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Ewa Cyran
Sędziowie:	SSA Iwona Niewiadowska-Patzer SSA Wiesława Stachowiak (spr.)
Protokolant:	inspektor ds. biurowości Krystyna Kałużna

po rozpoznaniu w dniu 28 stycznia 2015 r. w Poznaniu

sprawy z odwołania **Fabryki (...) Sp. z o.o. z siedzibą w P.**

przeciwko **Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych II Oddział w P.**

przy udziale zainteresowanego J. T.

o podstawę wymiaru składek

na skutek apelacji odwołującej Fabryki (...) Sp. z o.o. z siedzibą w P.

od wyroku Sądu Okręgowego w Poznaniu

z dnia 28 listopada 2013 r. sygn. akt VIII U 1610/13

1. **oddala apelację;**

2. **zasądza od odwołującej spółki na rzecz pozwanego kwotę 120 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym.**

SSA Wiesława Stachowiak (spr.)	SSA Ewa Cyran	SSA Iwona Niewiadowska-Patzer

UZASADNIENIE

Zakład Ubezpieczeń Społecznych II Oddział w P. decyzją z 28 lutego 2013 roku, znak (...), na podstawie art. 83 ust. 1 pkt 3 w zw. z art. 18 ust. 1, art. 20 ust. 1 ustawy z 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych i art. 81 ust. 1, ust. 5 i ust. 6 ustawy z 27 sierpnia 2004 roku o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych, stwierdził, iż: przychód osiągnięty przez J. T. z tytułu zatrudnienia na podstawie umowy o

pracę u płatnika składek: Fabryka (...) sp. z o.o. z siedzibą w P. stanowi podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe, chorobowe i wypadkowe.

W uzasadnieniu decyzji organ rentowy wskazał, że płatnik składek dokonał na rzecz J. T. wypłaty: 1000,04 zł w grudniu 2009 roku oraz 1047,84 zł. w grudniu 2010 roku, tytułem częściowego zrefundowania kosztów organizowanego przez pracowników we własnym zakresie wypoczynku.

Odwołanie od decyzji wywiódł płatnik składek, Fabryka (...) sp. z o.o. z siedzibą w P., wnosząc o jej zmianę w całości i stwierdzenie, że podstawa wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe, chorobowe, wypadkowe i zdrowotne ubezpieczonego oraz Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych nie obejmuje wypłaconych pracownikowi świadczeń pieniężnych z Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych w latach 2009 – 2011 oraz o zasądzenie na rzecz spółki kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Okręgowy Sąd Ubezpieczeń Społecznych w Poznaniu wyrokiem z 28 listopada 2013 roku w sprawie VIII U. 1610/13 oddalił odwołanie (pkt 1) i orzekł o kosztach procesu (pkt 2).

Sąd I instancji ustalił następujący stan faktyczny:

W obowiązującym u odwołującej regulaminie zakładowego funduszu świadczeń socjalnych postanowiono, iż ze środków funduszu mogą być finansowane między innymi krajowe i zagraniczne wczasy pracownicze, leczenie sanatoryjne i wczasy profilaktyczno – lecznicze organizowane lub zakupione przez spółkę oraz indywidualnie przez osobę uprawnioną do korzystania z funduszu oraz wypoczynki urlopowy organizowany we własnym zakresie (część IV, pkt: 1.1. i 1.2 regulaminu).

Przyznanie osobom uprawnionym świadczeń z funduszu należy do decyzji zarządu (część VI, pkt 1 regulaminu). W regulaminie przewidziano, iż przyznanie usług i świadczeń oraz wysokość dopłaty z funduszu uzależnione są od sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej osoby uprawnionej do tych usług i świadczeń, a także, że podstawę różnicowania świadczeń z funduszu stanowi dochód przypadający na osobę w rodzinie, wykazany w oświadczeniu osoby uprawnionej do korzystania z tego funduszu, które to oświadczenie winno zawierać wszelkie dochody uzyskiwane przez wspólnie zamieszkujące i prowadzące gospodarstwo domowe osoby w rodzinie (część II, pkt 3, część V, pkt 1 regulaminu). Ze świadczeń z funduszu mogli korzystać między innymi pracownicy, którzy przepracowali w Fabryce (...) sp. z o.o. w P. okres roku (część III, pkt 1.1 Regulaminu).

W odwołującej spółce funkcjonuje i funkcjonowała w latach 2009 – 2011 roku komisja socjalna, która co roku podejmowała decyzję o podziale środków zgromadzonych na rachunku zakładowego funduszu świadczeń socjalnych. Podział następował raz w roku, a wypłata środków na rzecz osób uprawnionych, w tym zainteresowanego, następowała zawsze w grudniu danego roku.

Środki z zakładowego funduszu świadczeń socjalnych zostały podzielone w ten sposób, że każdy z pracowników uprawnionych do korzystania ze świadczeń otrzymał w latach 2009 – 2011 taką samą kwotę pieniędzy przeznaczoną na częściowe sfinansowanie wypoczynku organizowanego we własnym zakresie, to jest: w grudniu 2009 roku 1000,04 zł., w grudniu 2010 roku 1047,84 zł., w grudniu 2011 roku 1093,93 zł. Świadczenia nie zostały jedynie wypłacone członkom zarządu spółki.

Ponadto w roku 2009 wypłacono jednemu pracownikowi częściowe świadczenie tytułem sfinansowania wypoczynku organizowanego we własnym zakresie, mimo niespełniania przez niego kryterium pozostawania w zatrudnieniu w spółce przez okres roku. W roku 2010 takiej wypłaty dokonano trzem pracownikom spółki.

W skład komisji socjalnej wchodziła B. K., P. K., A. O.. Członkowie komisji socjalnej nie znali szczegółowej sytuacji socjalnej i materialnej poszczególnych pracowników, posiadając jedynie ogólną wiedzę w tym zakresie. Członkowie komisji socjalnej nie odbierali oświadczeń od pracowników o wysokości dochodów pracowników w przeliczeniu

na jednego członka rodziny pracownika, ustalili, iż środki z funduszu w latach 2009 – 2011 zostaną podzielone w równej wysokości pomiędzy pracowników (poza członkami zarządu, którzy nie otrzymali świadczeń), tak, by pomiędzy pracownikami nie było niesnasek.

Zainteresowany J. T. był zatrudniony w Fabryce (...) sp. z o.o. od 9 listopada 2005 roku do 27 sierpnia 2011 roku na stanowisku ślusarz – spawacz, w pełnym wymiarze czasu pracy. W latach 2009 – 2010 był uprawniony do korzystania ze świadczeń z zakładowego funduszu świadczeń socjalnych.

Sąd I instancji powołał treść art. 18 ust. 1, art. 4, art. 20 ust. 1 ustawy z 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych, art. 12 ust. 1 ustawy z 26 lipca 1991 roku o podatku dochodowym od osób fizycznych, art. 2 i art. 8 ust. 1 i 2 ustawy z 4 marca 1994 roku o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych oraz § 2 ust. 1 pkt 19 rozporządzenia z 18 grudnia 1998 roku w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe.

Sporne między stronami było to, czy kwoty wypłacone na rzecz zainteresowanego podlegają wyłączeniu z podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe oraz zdrowotne. W § 2 ust. 1 pkt 19 cyt. rozporządzenia wskazano, że podstawy wymiaru składek nie stanowią świadczenia finansowane ze środków przeznaczonych na cele socjalne w ramach zakładowego funduszu świadczeń socjalnych.

W pierwszej kolejności Sąd Okręgowy wskazał, jakie warunki musi spełniać świadczenie, by mogło być uznane za przeznaczone na cele socjalne.

Przepis art. 2 pkt 1 ustawy z 4 marca 1994 roku o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych zawiera definicję legalną działalności socjalnej pracodawcy, która może być finansowana ze środków zakładowego funduszu świadczeń socjalnych, przy czym jest to definicja węższa, aniżeli zawarta w art. 16 Kodeksu pracy, w którym wskazano, iż pracodawca, stosownie do możliwości i warunków, zaspokaja socjalne, bytowe i kulturalne potrzeby swoich pracowników. Oznacza to, że tylko formy działalności socjalnej wymienione w ustawie mogą być finansowane ze środków zakładowego funduszu świadczeń socjalnych (Katarzyna Piecyk, Zakładowy Fundusz Świadczeń Socjalnych, Wolters Kluwer sp. z o.o., Warszawa 2011).

Definicja ta, jak wskazał Sąd I instancji, sugeruje, że sfinansowanie działalności ze środków zakładowego funduszu świadczeń socjalnych oznacza, że mieści się w pojęciu celów socjalnych. Wniosek taki jednak nie jest trafny, bowiem dla uznania, iż określone świadczenie ma charakter socjalny niezbędne jest także przestrzeganie pozostałych przepisów ustawy, w tym art. 8 ust. 1 i 2 oraz regulaminu zakładowego funduszu świadczeń socjalnych (wyroki Sądu Najwyższego z 16 września 2009 roku w sprawie I UK 121/09 oraz z 20 czerwca 2012 roku w sprawie I UK 140/12, wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z 22 stycznia 2013 roku w sprawie III AUa 680/12).

Problemem do rozstrzygnięcia pozostawało więc ustalenie tego, czy odwołująca spółka wydatkując środki z zakładowego funduszu świadczeń socjalnych czyniła to zgodnie z uchwalonym i obowiązującym u niej regulaminem tego Funduszu, jak i obowiązującą ustawą. Dotyczy to zarówno trybu postępowania, jak i stosowanych kryteriów przyznawania świadczeń.

Poza sporem w sprawie było to, że świadczenia wypłacane na rzecz pracowników, w tym zainteresowanego, w postaci częściowej refundacji kosztów organizowanego przez pracowników we własnym zakresie wypoczynku urlopowego były przewidziane jako świadczenia socjalne (część IV pkt 1.2. Regulaminu). Obowiązujący w odwołującej spółce regulamin zakładowego funduszu świadczeń socjalnych uzależnia przyznanie usług i świadczeń oraz wysokość dopłaty od sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej osoby uprawnionej (część II pkt 3). Również art. 8 ust. 1 cyt. ustawy wyraźnie określa związek pomiędzy wartością przyznawanego świadczenia a łącznie rozpatrywaną sytuacją życiową, rodzinną i materialną osoby uprawnionej. Dodatkowo w regulaminie obowiązującym w odwołującej spółce przewidziano, że podstawę różnicowania świadczeń z funduszu stanowi dochód przypadający na osobę w rodzinie wykazany w oświadczeniu osoby uprawnionej do korzystania z tego funduszu - oświadczenie to winno zawierać

wszelkie dochody uzyskiwane przez wspólnie zamieszkujące i prowadzące gospodarstwo domowe osoby w rodzinie (część V pkt 1).

Sam fakt, że dane świadczenie zostało przewidziane w regulaminie zakładowego funduszu świadczeń socjalnych i mogły być tym samym wypłacone uprawnionej osobie nie oznacza, iż miało charakter socjalny. Dla takiego stwierdzenia niezbędne jest bowiem, by świadczenie zostało wypłacone zgodnie z zasadami określonymi w ustawie o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych oraz regulaminie funduszu.

Sąd Okręgowy uznał, że w okolicznościach niniejszej sprawy nie ma podstaw aby przyjąć, że świadczenia wypłacone zainteresowanemu w latach 2009 - 2010 miały charakter socjalny i tym samym, by można je wyłączyć z podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne i ubezpieczenie zdrowotne w myśl pkt 19 do § 2 ust 1 cyt. rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z 18 grudnia 1998 roku.

Brzmienie art. 8 ust. 1 ustawy nie upoważnia do przyznawania świadczeń z zakładowego funduszu świadczeń socjalnych bez uwzględnienia sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej pracownika. Przepis ten wyraźnie określa związek pomiędzy wartością przyznawanego świadczenia a łącznie rozpatrywaną sytuacją życiową, rodzinną i materialną osoby uprawnionej. Odwołująca spółka, wypłacając w latach 2009 - 2011 z zakładowego funduszu świadczeń socjalnych swoim pracownikom, w tym, zainteresowanemu w latach 2009 - 2010, kwoty tytułem częściowej refundacji kosztów wypoczynku organizowanego we własnym zakresie, nie uczyniła zadość wymogom stawianym w przywołanym przepisie oraz regulaminie. Dokonanie podziału środków z funduszu „po równo” pomiędzy wszystkich pracowników i niewypłacenie ich dwóm pracownikom (członkom zarządu) w żadnym stopniu nie oznacza uwzględnienia łącznie, czego wymaga ustawa, ich sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej. Nie jest to też, wbrew twierdzeniom odwołującej, dokonanie podziału pracowników na dwie grupy ze względu na ich sytuację socjalną. Zaakceptowanie takiego poglądu oznaczałoby bowiem uznanie, że wszyscy pracownicy, a zatem około 90 osób, którzy uzyskiwali świadczenia z funduszu w latach 2009 - 2010 w takiej samej wysokości znajdowali się w identycznej sytuacji materialnej, socjalnej, rodzinnej, co w oczywisty sposób nie może odpowiadać rzeczywistości. Odwołująca w żaden sposób nie analizowała i nie uwzględniała tego, przyznając świadczenia, ile osób prowadzi z zainteresowanym gospodarstwo domowe, ile osób pozostaje na jego utrzymaniu, jaki jest ich majątek, jakie osiągają dodatkowe dochody, czy i w jakiej wysokości dochody osiągają pozostali członkowie ich rodziny, czy korzystają z pomocy socjalnej, jakie są ich koszty utrzymania. Dopiero zebranie tego typu informacji, czy choćby w minimalnym zakresie - w myśl treści obowiązującego w spółce regulaminu ZFŚS - oświadczenia o wysokości dochodu przypadającego na osobę w rodzinie i uwzględnienie uzyskanych danych przy ustalaniu wysokości refundacji kosztów wypoczynku poprzez zróżnicowanie wysokości świadczeń w oparciu o te kryteria umożliwiłoby uznanie, że świadczenia te przyznane zostały zgodnie z przepisami ustawy oraz regulaminem, i jako takie stanowią świadczenia socjalne. Dokonanie podziału środków funduszu według zasady „wszystkim po równo” i niewypłacenie świadczeń członkom zarządu spółki, stanowi naruszenie nie tylko przepisu art. 8 ust. 1 i 2 ustawy o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych, ale samego regulaminu obowiązującego w spółce, który przewiduje w części II i V całkowicie odmienne zasady przyznawania świadczeń z funduszu socjalnego.

Sąd I instancji podkreślił, że członkowie komisji socjalnej nie znali szczegółowej sytuacji materialnej, socjalnej i rodzinnej pracowników spółki, co wynika wprost z ich zeznań. Zresztą, gdyby nawet posiadali oni taką wiedzę, to okoliczność ta i tak nie miałaby znaczenia w sprawie, bowiem środki z funduszu zostały rozdzielone równo pomiędzy uprawnionych i niczego w tej kwestii nie zmienia niewypłacenie świadczeń członkom zarządu.

Sąd I Instancji zaznaczył, powołując również orzecznictwo Sądu Najwyższego i sądów powszechnych, że ustawa o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych realizuje postulat i zarazem zasadę prawa pracy, by pracodawca w miarę możliwości zaspokajał bytowe, kulturalne i socjalne potrzeby pracujących. Podstawowa zasada dysponowania środkami funduszu została określona w art. 8 ust. 1 cyt. ustawy. Zasada ta stanowi, że przyznawanie ulgowych świadczeń i wysokość dopłat z funduszu powinno być uzależnione od sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej osoby korzystającej z funduszu. Nie ma w tym zakresie wyjątków. Nawet regulamin zakładowego funduszu świadczeń socjalnych nie może zmienić tej zasady. Stąd świadczenia wypłacone przez pracodawcę z pominięciem owej

podstawowej zasady nie mogą być ocenione w sensie prawnym jako świadczenia socjalne, a jeżeli tak, to nie mogą korzystać z uprawnień przyznanych tym świadczeniom przez system ubezpieczeń społecznych

W świetle powyżej przedstawionych regulacji, żadnego znaczenia nie mają podnoszone przez odwołującą okoliczności związane z trudnością uzyskiwania szczegółowych danych od pracowników oraz problemy z weryfikacją ich prawdziwości, czy też to, że sposób rozdziału środków funduszu był akceptowany przez wszystkich pracowników. Okoliczności te nie mogą być uwzględniane przy rozstrzyganiu sprawy. W sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych przepisy należy bowiem stosować ściśle, zgodnie z ich brzmieniem, bez możliwości uwzględniania klauzul generalnych, względów słuszności itp. Forma różnicowania wysokości świadczeń w odwołującej spółce - dokonanie wypłaty wszystkim pracownikom w takiej samej wysokości była niezgodna nie tylko z powszechnie obowiązującymi przepisami ustawy, ale także obowiązującego w spółce regulaminu, którego, jak wynika z zeznań świadków, członkowie komisji socjalnej, nie znają.

Niewypłacenie świadczeń członkom zarządu (dwóm osobom) w żadnym razie nie oznacza, iż spółka dokonała podziału pracowników na dwie grupy według kryterium socjalnego. Takie rozróżnienie pracowników spółki może być jedynie uznane za iluzoryczne uwzględnienie kryteriów wymaganych przez ustawę i regulamin.

Fabryka (...) Spółka z o.o. z siedzibą w P. wniosła apelację od całości wyroku, podnosząc zarzuty:

a) naruszenia przepisów postępowania, które miało wpływ na wynik sprawy, tj. art. 233 § 1 i 2 k.p.c. poprzez brak wszechstronnego rozważenia materiału dowodowego, w szczególności zeznań świadków i w konsekwencji wyprowadzenie z zeznań świadków wniosków z nich niewynikających, tj. że powód przyznając pracownikom świadczenia z zakładowego funduszu świadczeń socjalnych nie zastosował kryterium socjalnego;

b) naruszenia przepisów prawa materialnego poprzez:

- błędną wykładnię art. 8 ust. 1 ustawy z 4 marca 1994 roku o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych, a w konsekwencji uznanie, że wypłaty z funduszu dokonywane przez powoda na rzecz jego pracowników, w tym zainteresowanego, nie zostały dokonane w oparciu o kryterium socjalne,

- niezastosowanie w sprawie art. 21 ustawy z 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych w związku z § 2 ust. 1 pkt 19 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z 18 grudnia 1998 roku w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie emerytalne i rentowe, zgodnie z którymi to przepisami podstawy wymiaru składek nie stanowią przychody pracowników w postaci świadczeń finansowanych ze środków przeznaczonych na cele socjalne w ramach ZFŚS,

- niewłaściwe zastosowanie w sprawie art. 18 ust. 1 i art. 20 ust. 1 ustawy z 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych wobec treści § 2 ust. 1 pkt 19 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z 18 grudnia 1998 roku w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie emerytalne i rentowe, a w konsekwencji uznanie, że wypłacone przez powoda kwoty w ramach ZFŚS winny stanowić podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne,

- niewłaściwe zastosowanie w sprawie art. 81 ust. 1, 5 i 6 ustawy z 27 sierpnia 2004 roku o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych wobec treści § 2 ust. 1 pkt 19 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z 18 grudnia 1998 roku w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie emerytalne i rentowe, a w konsekwencji uznanie, że wypłacone przez powoda kwoty w ramach ZFŚS winny stanowić podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie zdrowotne,

- niewłaściwe zastosowanie w sprawie art. 29 ust. 1 ustawy z 13 lipca 2006 roku o ochronie roszczeń pracowniczych w razie niewypłacalności pracodawcy wobec treści § 2 ust. 1 pkt 19 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z 18 grudnia 1998 roku w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie emerytalne

i rentowe, a w konsekwencji uznanie, że wypłacone przez powoda kwoty w ramach ZFŚS winny stanowić podstawę wymiaru składek na Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych,

- niewłaściwe zastosowanie w sprawie art. 104 ust. 1 pkt 1 a oraz art. 104b ust. 2 ustawy z 20 kwietnia 2004 roku o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy wobec treści § 2 ust. 1 pkt 19 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z 18 grudnia 1998 roku w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie emerytalne i rentowe, a w konsekwencji uznanie, że wypłacone przez powoda kwoty w ramach ZFŚS winny stanowić podstawę wymiaru składek na Fundusz Pracy.

Mając na uwadze powyższe, apelująca wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku i uwzględnienie odwołania, a w konsekwencji zmianę zaskarżonej decyzji ZUS w całości poprzez stwierdzenie, że podstawa wymiaru składek na ubezpieczenie emerytalne, rentowe, wypadkowe, chorobowe oraz zdrowotne ubezpieczonego J. T., jak również składek na Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych i Fundusz Pracy, nie obejmuje wypłaconych ubezpieczonemu J. T. świadczeń pieniężnych ze środków ZFŚS w latach 2009-2010 oraz o zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda kosztów procesu za obie instancje, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja nie zasługiwała na uwzględnienie.

Dokonując oceny zasadności zarzutów podniesionych przez apelującą zaznaczyć w pierwszej kolejności należało, że naruszony jej zdaniem art. 233 § 1 k.p.c. dotyczy oceny materiału dowodowego zgromadzonego w toku postępowania. Obraza wymienionego przepisu, poprzez dokonanie przez Sąd oceny dowodów w sposób dowolny lub wybiórczo, prowadzi w konsekwencji do dokonania błędnych ustaleń faktycznych w sprawie. Uzasadnienie przez apelującą zarzutu naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. jest w znacznej mierze zbieżne z uzasadnieniem naruszenia norm prawa materialnego i w istocie podważa ocenę prawną faktów, których skarżąca nie zakwestionowała.

Podnosząc w apelacji zarzut naruszenia art. 233 § 1 k.p.c., strona musi wykazać, jakich dowodów Sąd nie ocenił lub ocenił wadliwie, jakie fakty pominął i jaki wpływ pominięcia faktów czy dowodów miało na treść orzeczenia.

Odwołująca spółka nie zaprezentowała żadnych rzeczowych argumentów, które nakazywałyby zweryfikować ustalenia Sądu Okręgowego. W ocenie Sądu Apelacyjnego, Sąd I instancji prawidłowo, w granicach wyznaczonych przez art. 233 § 1 k.p.c., ustalił stan faktyczny w sprawie, opierając się na wiarygodnych dowodach z dokumentów oraz zeznań świadków.

Argumentację odwołującej w której wskazała, że Sąd I instancji pominął brak celowości we wprowadzaniu innych zasad funkcjonowania zakładowego funduszu świadczeń socjalnych i zadowolenie ogółu pracowników (osób bez wykształcenia prawniczego) z zakwestionowanego sposobu dystrybucji środków z funduszu, należało ocenić w świetle przepisów właściwych dla rozstrzygnięcia w sprawie.

Ponadto apelująca wprost zarzucając obrazę prawa materialnego podniosła, że zaskarżona decyzja i zaskarżony wyrok Sądu I instancji przypisuje ustalonym faktom skutki prawne, które nie mają oparcia ani w przepisach ustawy o ZFŚS, ani w przepisach rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z 18 grudnia 1998 roku w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe. Według apelującej, Sąd Okręgowy niesłusznie stanął na stanowisku, iż z treści § 2 ust. 1 pkt 19 w/w rozporządzenia wynika, że wypłaty pracownikom świadczeń z ZFŚS nie stanowią podstawy wymiaru składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe o ile spełniają wymogi określone ustawą o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych.

Powyższe stanowisko apelującej nie zasługiwało na uwzględnienie.

Dla rozstrzygnięcia w niniejszej sprawie właściwe są m.in. przepisy ustawy z 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych.

Stosownie do art. 18 ust. 1 ustawy, podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe stanowi, przychód, o którym mowa w jej art. 4 pkt 9 tj. przychód w rozumieniu przepisów o podatku dochodowym od osób fizycznych z tytułu zatrudnienia m.in. w ramach stosunku pracy.

Artykuł 12 ust. 1 ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych stanowi, iż przychodem ze stosunku pracy są wszelkiego rodzaju wypłaty pieniężne oraz wartość pieniężna świadczeń w naturze, bądź ich ekwiwalenty, bez względu na źródła finansowania tych wypłat i świadczeń, a w szczególności: wynagrodzenia zasadnicze, wynagrodzenia za godziny nadliczbowe, różnego rodzaju dodatki, nagrody, ekwiwalenty za niewykorzystany urlop i wszelkie inne kwoty niezależnie od tego, czy ich wysokość została z góry ustalona, a ponadto świadczenia pieniężne ponoszone za pracownika, jak również wartość innych nieodpłatnych świadczeń lub świadczeń częściowo odpłatnych.

O tym m.in. jakie przychody nie stanowią podstawy wymiaru składek stanowi rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z 18 grudnia 1998 roku w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe, w szczególności w jego § 2 ust. 1 pkt 19 wskazano, że podstawy wymiaru składek nie stanowią świadczenia finansowane ze środków przeznaczonych na cele socjalne w ramach zakładowego funduszu świadczeń socjalnych.

Zasady tworzenia zakładowego funduszu świadczeń socjalnych określa ustawa z 4 marca 1994 roku o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych; w myśl art. 2 ust. 1 ustawy, działalnością socjalną są usługi świadczone przez pracodawcę na rzecz różnych form wypoczynku, działalność kulturalno-oświatową, sportowo-rekreacyjną, udzielanie pomocy materialno-rzeczowej lub finansowej, a także zwrotnej lub bezzwrotnej pomocy na cele mieszkaniowe na warunkach określonych ustawą. Przyznawanie ulgowych usług i świadczeń oraz wysokość dopłat z zakładowego funduszu świadczeń socjalnych uzależnia się od sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej (art. 8 ust. 1).

Przy tym wskazać należy, iż zasadnie Sąd I instancji wskazał, powołując orzeczenie Sądu Najwyższego z 16 września 2009 roku w sprawie I UK 121/09, że ustawa z 4 marca 1994 roku o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych realizuje postulat i zarazem zasadę prawa pracy, by pracodawca w miarę możliwości zaspokajał bytowe, kulturalne i socjalne potrzeby pracujących. Ustawa ta w art. 2 pkt 1 definiuje działalność socjalną, zaś podstawowa zasada dysponowania środkami funduszu została określona w art. 8 ust. 1 ustawy. Zasada ta stanowi, że przyznawanie ulgowych świadczeń i wysokość dopłat z funduszu powinny być uzależnione od sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej osoby korzystającej z funduszu. Nie ma w tym zakresie wyjątków. Nawet regulamin nie może zmienić tej zasady.

W powołanym przez Sąd Okręgowy orzeczeniu Sąd Najwyższy wskazał również, że świadczenia wypłacone przez pracodawcę z pominięciem kryterium socjalnego nie mogą być oceniane w sensie prawnym, jako świadczenia socjalne, a jeżeli tak to nie mogą korzystać z uprawnień przyznanych tym świadczeniom przez system ubezpieczeń społecznych.

Nadto, w ocenie Sądu Apelacyjnego istotnym jest, iż cała działalność socjalna pracodawcy w rozumieniu art. 2 pkt 1 ustawy o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych ma ze swej istoty charakter ulgowy, a jej celem jest wspieranie pracowników. Zastrzeżenie dokonane przez ustawodawcę w art. 8 ust. 2 ustawy, zgodnie z którym pracodawca w regulaminie określa zasady i warunki korzystania z usług i świadczeń finansowanych z funduszu, z uwzględnieniem ust. 1, wskazuje na hierarchię zasad. Ta wyrażona w art. 8 ust. 1 ustawy, zgodnie z którą przyznawanie ulgowych usług i świadczeń oraz wysokość dopłat z funduszu uzależnia się od sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej osoby uprawnionej do korzystania z funduszu, jest bowiem nadrzędna i ma charakter bezwzględny.

O tym, czy dane świadczenie stanowi przejaw działalności socjalnej pracodawcy nie decyduje jedynie okoliczność, iż pojęciowo mieści się ono w definicji zawartej w art. 2 pkt 1 ustawy, ale również to, czy przyznane zostało z uwzględnieniem zasady wyrażonej w art. 8 ust. 1.

Z uwzględnieniem powyższego należy interpretować przepis § 2 ust. 1 pkt 19 rozporządzenia. Pracodawca może realizować cele socjalne również poza funduszem świadczeń socjalnych, wówczas jednak ewentualny przychód pracownika nie może korzystać ze zwolnienia z obowiązku odprowadzania składek w oparciu o przepisy rozporządzenia, ponieważ świadczenie nie byłoby wydatkowane „w ramach zakładowego funduszu świadczeń socjalnych”.

Na zakończenie tej części rozważań dodać trzeba, że dokonując wykładni powołanych przepisów, pamiętać należało, iż brzmienie aktu niższego rzędu nie może przesądzać o wykładni aktu wyższego rzędu. W § 2 ust. 1 pkt 19 rozporządzenia mowa jest jedynie o celu przeznaczenia środków z zakładowego funduszu świadczeń socjalnych, nie reguluje on natomiast sposobu ich wydatkowania.

Podstawę prawną zaskarżonej decyzji stanowią przytoczone powyżej przepisy, w szczególności ustawy o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych. Odwołująca wydatkując środki z zakładowego funduszu świadczeń socjalnych była zatem zobowiązana do uwzględnienia sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej uprawnionych. Sąd I instancji dokonał prawidłowej oceny odnośnie tego, że apelująca nie zastosowała kryterium socjalnego, w szczególności w stosunku do zainteresowanego, którego dotyczy zaskarżona decyzja. Żadna z podniesionych przez odwołującą okoliczności nie może prowadzić do zmiany tej oceny.

Przekonanie apelującej, wypływające z treści uzasadnienia środka zaskarżenia, o nieadekwatności wymogów ustawowych dotyczących sposobu wydatkowania środków z zakładowego funduszu świadczeń socjalnych, do występującej u niej specyficznej struktury zatrudnienia, nie może, co oczywiste, zwalniać spółki z obowiązków wprowadzonych przez ustawodawcę. Przepisy ustawy o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych przewidują bezwzględny wymóg uwzględnienia sytuacji rodzinnej, życiowej i materialnej uprawnionych. Pracodawca ma jednocześnie stosunkowo znaczną swobodę wyboru elementów podlegających ocenie. Każda próba ograniczenia i tworzenia jedynie słusznego katalogu kryteriów oceny sytuacji osoby uprawnionej do świadczenia z oczywistych względów będzie zawsze niekompletna i pewnych okoliczności nie będzie uwzględniać.

W niniejszej sprawie słuszny jest wniosek Sądu I instancji, że płatnik w ogóle nie dokonał właściwej oceny, trudno uznać, ażeby dokonanie wypłaty wszystkim uprawnionym, w tym zainteresowanemu takich samych kwot z zakładowego funduszu świadczeń socjalnych oznaczało, iż świadczenia te miały charakter socjalny. Niewypłacenie świadczeń członkom zarządu (dwóm osobom) w żadnym razie nie oznacza, iż spółka dokonała podziału pracowników na dwie grupy według kryterium socjalnego, nawet jeżeli członkowie zarządu uzyskiwali zdecydowanie wyższe wynagrodzenie, niż pozostali pracownicy spółki. Podobnie jak wypłacenie częściowego świadczenia tytułem sfinansowania wypoczynku organizowanego we własnym zakresie, mimo niespełniania przez pracownika kryterium pozostawania w zatrudnieniu w spółce przez okres jednego roku.

Odnosząc się do sygnalizowanych przez odwołującą trudności w odbieraniu od zainteresowanych oświadczeń, a w szczególności problemu z oceną ich wiarygodności, to w ocenie Sądu Apelacyjnego do pewnego stopnia mogą one zostać zniwelowane poprzez wprowadzenie odpowiednio szczegółowego i jednocześnie jasno sformułowanego regulaminu oraz załączników w postaci oświadczeń. Nie musi to być związane z podejmowaniem nadzwyczajnych działań ze strony pracodawcy i generowaniem dodatkowych sił oraz środków. Zdaniem Sądu Apelacyjnego, wystarczające byłoby złożenie przez każdego pracownika oświadczenia o wysokości dochodu na jednego członka rodziny ze wskazaniem ile osób i w jakim wieku składa się na rodzinę pracownika. Taka informacja ujmowałaby w istocie nie tylko dochody pracownika osiągnięte u odwołującego, ale także dochody pracownika osiągnięte poza zakładem pracy, a także dochody członków rodziny, pozostających we wspólnym gospodarstwie domowym z pracownikiem. Powyższe obrazuje zarówno sytuację osobistą, rodzinną jak i materialną, jak tego wymaga ustawa. Stanowisko takie jest prezentowane zarówno w orzecznictwie Sądu Najwyższego jak i literaturze przedmiotu.

W konsekwencji zasadnym jest stanowisko, iż wypłacone pracownikom przez odwołującą kwoty tytułem częściowej refundacji kosztów wypoczynku organizowanego we własnym zakresie stanowią podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne, jak również składek na ubezpieczenie zdrowotne pracowników (w kontekście art. 81 ust. 1, 5

i 6 w związku z art. 66 ust. 1 pkt 1 a ustawy z 27 sierpnia 2004 roku o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych), składek na Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych (art. 29 ust. 1 ustawy z 13 lipca 2006 roku o ochronie roszczeń pracowniczych w razie niewypłacalności pracodawcy) oraz składek na Fundusz Pracy (art. 104 ust. 1 pkt 1 a ustawy z 20 kwietnia 2004 roku o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy).

Mając na uwadze powyższe, Sąd Apelacyjny na podstawie art. 385 k.p.c. oddalił apelację jako bezzasadną (pkt 1).

Orzeczenie o kosztach zawarte w punkcie 2 wyroku znajduje swoje uzasadnienie w treści art. 98 i art. 108 § 1 k.p.c. oraz § 11 ust. 2 w zw. z § 12 ust. 1 pkt 2 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu.

SSA Wiesława Stachowiak (spr.)	SSA Ewa Cyran	SSA Iwona Niewiadowska-Patzer